

नाती जीपासायची

ग्रन्थांतर कृष्णनी प्राळेमम विश्वामित्र लागळ भागळ नवार हल्क फाळ

आपल्याकडे सण म्हणजे देवांनी असुरी शक्तींवर मिळविलेल्या विजयाचे स्मरण करून देण्यासाठी असतात. त्या दिवशी आपणसुद्धा आपल्या असुरी प्रवृत्तींचा नाश करण्याचा संकल्प करायचा असतो. भगवान श्रीकृष्णांनी नरकासुराचा वध केला म्हणून नरकचतुर्दशी साजरी होते. मग दुसऱ्या दिवशी दीपोत्सवातले लक्ष्मीपूजन. या दिव्यांच्या सणासाठी अमावास्या निवडलेली आहे. कारण रात्र कितीही अंधारी असली तरी आपण ज्योतीला अनुकूल करून घेतले तर अंधाराचे भय राहत नाही.

मग वामनावतार. बलीची त्याच्या अतुर्बली असुर सैन्यासह पाताळात पाठवणी केली तो दिवस म्हणून बलिप्रतिपदेचा सण येतो. हा साडेतीन मुहूर्तातला पाडवा. समृद्धीची, श्रीदेवीची आराधना केल्यावर गृहस्थाश्रमातल्या लोकांनी येणाऱ्या वर्षासाठी नवे संकल्प करायचे असतात. आणखी एका दृष्टीने पाडव्याचा सण महत्त्वाचा आहे. या दिवशी पत्नीने पतीला दीर्घ आयुष्य, आरोग्य आणि समृद्धी मिळावी म्हणून ओवाळायचे असते. त्यानेही तिला प्रेमाचे प्रतीक म्हणून काही द्यायचे असते. पण त्याहीपेक्षा आवश्यक असते ते म्हणजे विवाहात दिलेल्या ‘धर्मे च, अर्थे च, कामे च नातिचरामि’ या वचनाचे परत स्मरण करायचं असतं. त्यामुळेच पती-पत्नीच्या प्रेमाचा धागा वर्षोनवर्षी जास्त बळकट होत जातो.

दीपावलीच्या उत्सवात नातेवाईक आणि मित्रपरिवार या सर्वांना आवर्जून भेटायचे असते. या भेटीगाठीमुळे जुने संबंध आणखी दृढ होतात. नवे मित्र जोडता आले तर उत्तमच. तसं नाही करता आलं तर ज्यांना बरेच दिवस भेटता आलं नाही, त्यांना तरी अवश्य भेटण्याचा प्रयत्न करावा.

शेवटचा भाऊबीजेचा सण हा तर सर्वांत महत्त्वाचा आहे. आपल्या संस्कृतीत भावाबहिणीचे नाते ही अत्यंत मधुर अशी संकल्पना आहे. पाडव्याच्या दिवशी पति-पत्नीचे नाते दृढ करायचे असते; तर भाऊबीजेच्या दिवशी बहीण-भावाची भेट अत्यंत आवश्यक मानलेली आहे. बहिणीने भावाला ओवाळायचे आणि त्याने तिला ओवाळणी घालून आपण तिच्या रक्षणाची जबाबदारी घ्यायला तत्पर आहोत, असं सुचवायचं असतं.

स्त्री ही उपभोग्य वस्तू असंच मानण्याची प्रथा अलीकडे पडलेली आहे. सिनेमा, टीव्ही, व्हिडिओ, वर्तमानपत्र, नियतकालिकं यातून स्त्रीदेहाचं हिडीस प्रदर्शन करण्याची प्रवृत्ती फारच बोकाळली आहे. पुरुषाची कामवासना जागृत

करूनच कोणत्याही वस्तुची जाहिरात करता येते असाच गैरसमज पसरलेला दिसतो. यामुळे समाजात विकृती वाढत आहेत. स्थियांना सुरक्षितता वाटेनाशी झाली आहे. नुसते छेडण्याचेच नव्हे; तर बलात्काराचेही प्रकार वाढत चालले आहेत. हे संस्कार समाजाला रसातळालाच नेणारे आहेत यात शंकाच नाही.

या संस्कारावर उतारा हा बंधुभगिनीच्या प्रेमाचाच आहे. बहीण म्हटले की तिच्याकडे पाहण्याची दृष्टीच बदलते आणि तशी ती बदलायला हवी. पाडव्याला पत्नीला द्यायचं नातिचरामि म्हणजे मी तुझा विश्वासघात करणार नाही हे वचन इतर सर्व स्थियांना बहीण मानूनच उत्तम पाळलं जाऊ शकेल. बलात्काराचे प्रसंग आपल्या आयाबहिणीवरसुद्धा येणार आहेत याचे भान ठेवले गेले तर मानलेल्या बहिणीच्या संरक्षणाला आपणच उभं राहायला हवं याची जाणीव येईल. बलात्काराची असुरी प्रवृत्ती ठेचून काढण्यात खरं पौरुष आहे. बलात्कार करण्यात नाही.

—भीष्मराज बाम
(‘मना सज्जना’ या पुस्तकातून)